

УДК 007 : 304 : 070 (477) (09)

ПУБЛІКАЦІЇ ЛІДІЇ ШИШМАНОВОЇ-ДРАГОМАНОВОЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

СІЛЕВИЧ Лілія,

канд. філол. наук, доц.,

Івано-Франківський національний медичний університет, вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна, e-mail: liliya_sil@i.ua.

У статті розкрито особливості співпраці відомої громадської та культурної діячки Лідії Шишманової-Драгоманової з українською пресою першої третини ХХ ст. Проаналізовано проблемно-тематичні та жанрові аспекти її публікацій, вміщених, зокрема, у щоденній газеті «Рада»; з'ясовано, що публікації журналістки виразно поділяються на дві проблемно-тематичні групи – суспільно-політичну й культурологічну. Обґрунтовано необхідність подальшого дослідження журналістського набутку діячки, а також вивчення особливостей трактування низки ключових питань соціальної проблематики, політики, науки, культури.

Ключові слова: Лідія Шишманова-Драгоманова, преса, журналістика, проблемно-тематичні аспекти, жанрова специфіка.

PUBLICATIONS OF LIDIA SHYSHMANOVA-DRAHOMANOVA IN THE UKRAINIAN PRESS OF THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

The study is concerned with the distinctive features of effective cooperation between well-known public and cultural figure Lidia Shyshmanova-Drahomanova and Ukrainian periodicals at the beginning of the 20th century. The author considers problematic and genre aspects of her articles, particularly in Rada daily newspaper and on the base of their analysis divides them into two problem-thematic groups: socio-political and culturological. It is stated the necessity for further research on Shyshmanova-Drahomanova's journalistic heritage, in particular, the study of her interpretation of a number of key issues of social, political, scientific and cultural life.

Key words: Lidia Shyshmanova-Drahomanova, press, journalism, problem-thematic aspects, genre characteristics.

Вступ. Про Лідію Шишманову-Драгоманову ведуть зазвичай мову як про болгарську письменницю, журналістку, перекладачку, активістку жіночого руху, громадську діячку. Обдарована багатьма талантами, донька Михайла Драгоманова присвятила свою різноаспектну творчу діяльність розвитку болгарської культури й науки, «відігравши одну з перших ролей у нашому духовному житті. Від початку до останнього подиху». Саме так відзначив неабиякі заслуги Лідії Шишманової-Драгоманової перед болгарським народом журналіст А. Балабанов у часописі «Развигор» 1937 р. [1].

Журналістська праця Лідії Шишманової-Драгоманової у болгарській пресі докладно охарактеризована у статті А. Якімової (Спілка українських організацій в Болгарії) «Болгарська публіцистика Лідії Драгоманової-Шишманової» [8]. Авторка проаналізувала творчий доробок журналістки, вміщений у часописах «Вестник за жената», «Български преглед», «Свободно мнение». У низці інших публікацій цієї ж авторки мова йде також про багатогранність практик Лідії Шишманової-Драгоманової. Зокрема, у статті «Творча діяльність Лідії Драгоманової-Шишманової» розкрито специфіку перекладацької, наукової, публіцистичної праці цієї непересічної, «високоосвіченої, культурної, з європейським світоглядом» особи [9, с. 118]; у

статті «Листування Лідії Шишманової з Емілем Ролланом», окрім характеристики епістолярію, наголошено на необхідності вивчення архівних документів діячки, що зберігаються у Науковому архіві Болгарської академії наук [10]. Про її численні таланти йшла мова також у статтях В. Власенка [3], І. Коляди [4], М. Младенової [5], В. Піскіжової [7] та ін. Зокрема, М. Младенова, характеризуючи інтелектуальну працю діячки у статті «Лидия Шишманова – не само спътница, но и интелектуалка със собствен блясък», додала укладену нею бібліографію «Публикации от Лидия Шишманова», які вміщені, окрім уже названих, ще в таких часописах: «Българска сбирка», «Читалище», «Развигор», «Лъч», «Мир», «Сноп».

Однак в історіографії української журналістики не представлені статті, які хоча б схематично розкривали специфіку журналістської праці діячки в українській пресі. Прикметно, що навіть у статтях-некрологах, опублікованих в українській пресі 1937 р., немає й згадки про співпрацю діячки з редакціями українських газет і журналів. Лідія Шишманова-Драгоманова характеризується як журналістка багатьох болгарських і європейських часописів, як-от у некролозі, опублікованому у газеті «Діло» [2]. Тож актуальність дослідження визначається необхідністю розкриття цього важливого аспекту в багатогранній діяльності Лідії Шишманової-Драгоманової, а також доповнює розуміння специфіки співпраці закордонних журналістів із редакціями українських часописів першої третини ХХ ст.

Об'єкт дослідження – матеріали Лідії Шишманової-Драгоманової, опубліковані в українській пресі першої третини ХХ ст. Предмет дослідження – проблемно-тематичні й жанрові аспекти публікацій журналістики.

Мета дослідження – з'ясувати особливості журналістської праці Лідії Шишманової-Драгоманової в українській пресі зазначеного періоду, охарактеризувати її діяльність в українській журналістиці.

Мета дослідження зумовила розв'язання таких *завдань*: означити корпус газет і журналів, з якими співпрацювала діячка, схарактеризувати особливості її журналістських виступів, з'ясувати їх жанрові форми, окреслити проблемно-тематичні напрями.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше визначено особливі прикмети журналістської діяльності Лідії Шишманової-Драгоманової в українській пресі; окреслено проблемно-тематичні особливості її публікацій. Виявлено та запроваджено до наукового обігу низку статей журналістки, опублікованих в українській пресі, а також з'ясовано авторство та проаналізовано 12 її матеріалів, які дотепер не були відомі науковому середовищу.

Методи дослідження. Основними методами, що дали змогу досягти запланованої мети дослідження, були: біографічний (з'ясовано основні етапи життєвого й творчого шляху журналістки), прес-кліпінг (віднайдено й виокремлено публікації Лідії Шишманової-Драгоманової, опубліковані в українській пресі зазначеного періоду), бібліографічний (укладено реєстр публікацій журналістки для подальшого аналізу), історичний (застосовано для з'ясування об'єктивності й достовірності фактів), методи аналізу та синтезу (використано для визначення основних концептів публікацій журналістки).

Результати й обговорення. Про Лідію Шишманову-Драгоманову як про кореспондентку низки українських часописів немає жодних досліджень, хоча, як відомо, вона значним чином сприяла тематичному урізноманітненню змістового наповнення газет «Рада», «Нова рада», «Діло», «Україна», «Нова Україна», «Украинская жизнь» та ін. Лідія Шишманова-Драгоманова – саме так підписувалася журналістка під більшістю своїх публікацій в українській пресі, за винятком низки криптонімів, серед яких найбільш уживаним є Л. Ш. Д-ва. Саме так ми й використовуємо її прізвище, хоча низка дослідників, які ведуть мову про діячку здебільшого в контексті досліджень життя й творчості її батька – Михайла Драгоманова, віддають

перевагу традиційному – спершу родове прізвище, відтак набуте в заміжжі. У болгарській пресі журналістка публікувалася під прізвищем за чоловіком – Л. Шишманова (див., наприклад, уже згадану бібліографію «Публикации от Лидия Шишманова» М. Младенової [5, с. 187–189]).

Зазвичай публікації журналістки, вміщені в болгарській пресі, висвітлювали проблеми культурологічного напрямку. «За ідейним наповненням публіцистика Л. Шишманової зорієнтована на болгарського читача, основні акценти зроблено на його науковому та культурному розвитку, формуванні національної свідомості» [5, с. 45]. Такий висновок А. Якімової підтверджено низкою доказових прикладів, а також відзначено, що Лідія Шишманова-Драгоманова співпрацювала переважно з часописами культурологічного й суспільно-політичного напрямку. Ця закономірність – співпраця з культурологічною та суспільно-політичною пресою – спостерігається і в виборі українських газет для вміщення своїх публікацій. Однак на перше місце в українській пресі все ж виходять матеріали журналістки, що розкривають складнощі болгарського суспільно-політичного життя, міжнародних відносин на Балканах, суспільної проблематики. Культурологічний напрям менш виражений, що зрозуміло. Адже журналістка передовсім намагалася дати українським читачам уявлення про свою другу батьківщину, а також розкрити особливості проживання болгар в умовах важко здобутої незалежності, розповісти про проблеми болгарського соціуму та намагання їх розв'язати. Саме тому більшість українських часописів, які публікували матеріали діячки, належали до видань суспільно-політичного або ж універсального напрямку.

Зупинимось докладніше на циклі публікацій журналістки, вміщених у київській щоденній газеті «Рада», що були присвячені проблемам балканського протистояння 1912–1913 рр. Тему війни авторка розкривала послідовно, висвітлюючи в хронології перебіг подій, пояснюючи причинно-наслідкові явища, реагуючи на відголоси зарубіжної преси. Ці та тематично інші матеріали Лідії Шишманової-Драгоманової публікувалися здебільшого з підзаголовками «Лист з Софії», «Лист з Болгарії», «Од власного кореспондента».

Підзаголовок «Лист з Болгарії» у низці публікацій, що висвітлювали проблеми війни, став самостійною назвою, імовірно, для залучення уваги читача. Кожен «Лист з Болгарії» містив повідомлення про загальну мобілізацію болгар до війська, про порозуміння та об'єднання чотирьох балканських держав супроти ворога, про волонтерську діяльність жінок в Софії, про допомогу військовим, про «війну, кров і жах» загалом.

Наведемо уривок з однієї публікації журналістки під назвою «Лист з Болгарії» (Рада, 1912, № 235), оскільки цей погляд зі сторічної відстані розкриває специфіку сприйняття війни жіноцтвом: «Ох, тяжко, тяжко бути жінкою в такий час! – не раз цей лемент виривався із змучених жіночих грудей». Жінки працювали в «Червоному хресті», збирали гроші для військових, навчалися на курсах медсестер. «А який жах обхоплює душу, коли шиєш шпитальну одежу для людей тепер ще здорових та веселих і котрі можливо через невеликий час в цих сорочках та на цих простиралах лежатимуть бліді, окривавлені, скалічені!». Сказані понад 100 років назад слова журналістки нині видаються цілком на часі з огляду на українські проблеми сьогодення: «Ні, війна в наш вік, при нашій цивілізації, при нашій повазі до людського життя, це щось таке страшне, що не вміщається в нашу уяву. І ось увесь цей жах став страшенною дійсністю. А так було можливо, щоб усього цього не було!».

Ця стаття Лідії Шишманової-Драгоманової доволі актуальна й співзвучна нашому часу з огляду на значні перегукування з сучасним моментом. Зокрема: «Читаємо ми всі тут чужоземну пресу: англійська, французька, австрійська, російська преса – всі вони нападають на європейські держави за те, мовляв, що вони могли щось зробити і нічого не зробили. І не помічають часописи, що вони сами себе лають, сами

себе б'ють різками, бо як би прислухались було раніш до плачу і стогіну македонців, як би не мали марно віри в „цивілізаторську” місію молодотурків як би ще торік зробили натиск на Царьгород, може б тепер не текли ріки крові...».

Журналістка підкреслювала, що у своїх матеріалах для українських читачів, опублікованих упродовж 1912 р., вона «настоювала й старалася пояснити усі труднощі і заплутаності цього македонського питання, котре не тільки стало головною причиною теперішньої війни з Турками, але й єдиною причиною теперішніх між союзниками» (Сербо-болгарські відносини. Рада. 1913, № 114). Цікаво, що, коли виникали певні проблеми, які важко було пояснити, авторка щиро зізнавалася читачам: «Не хочу поки що писати про цю справу, темну й запутану. Нехай вона ще зросте й виясниться...» (Лист з Болгарії. Рада. 1912, № 185). Такий підхід до інформування читачів виразно характеризує Лідію Шишманову-Драгоманову як фахову журналістку.

Перед українськими читачами поставали картини з «неспокійного» життя в Софії в умовах війни – мітинги, стихійні виступи, велелюдні протести проти погромів населення в Македонії. У репортажі з одного з таких мітингів журналістка відзначала, що, прагнучи докладно розказати читачам «Ради» про його перебіг «de viso», її «трохи не задушили в цім величезнім натовпі» (Лист з Болгарії. Рада. 1912, № 185). Дослідникам варто звернути увагу на творчу специфіку написання репортажів Лідії Шишманової-Драгоманової та мову викладу, що докладно відтворює побачене й почуте. Цей рухливий стиль розповіді притаманний загалом усім публікаціям журналістки – аналітичним і публіцистичним.

Чимало нової інформації для українського читача містили публікації Лідії Шишманової-Драгоманової, в яких висвітлювалися проблемні аспекти міжнародних відносин – болгарсько-турецьких, сербсько-болгарських, румунсько-болгарських тощо. Скажімо, ведучи мову про сербсько-болгарські відносини в 1913 р., авторка зазначала, що доволі складно висвітлювати цю проблематику, оскільки «відносини між цими двома союзниками вельми неприємні». Зачин статті: «З дуже важким серцем беремося ми за цей сюжет, бо тепер вже всім звісно, що відносини між цими двома союзниками вельми неприємні. Відомо, що найбільша частина болгарської інтелігенції з щирою радістю зустріла болгаро-сербське порозуміння і мала велику надію на плідотворність цієї спілки, що і показала зараз же побідоносна війна» (Сербо-болгарські відносини. Рада. 1913, № 114).

Варто звернути увагу на особливості формування журналістського тексту діячки. Спираючись на власні узагальнення й роздуми, навіяні інформаційним приводом, який стає основою публікації, Лідія Шишманова-Драгоманова розпочинає саме з них. Ось, приміром, як у цьому «Листі з Болгарії», що висвітлював специфіку заявлених болгарам «Руминських претензій» (назва статті): «Частенько, дуже частенько народи в своїх інтернаціональних відносинах мають низькі брудні цілі, але їх дипломатія штучною мовою уміє якось так усе це сховати, що зразу і не розбереш в чім діло. Досвідчені політичні діячі в своїх інтерв'ю про такі питання напускають такого туману в очі, що справжня мета зовсім губиться у цьому тумані — і як ни придивляйся, нічого не побачиш непевного» (Руминські претензії. Рада. 1913, № 11).

Серед низки «листів» – стаття під назвою «Ювілейний місяць», яку розпочала журналістка для українського читача повідомленням про те, що болгари дуже люблять відзначати усілякі дати, ювілеї, річниці, що «піддержують та ширять у цього молодого народа національну гордість», зазначивши, що це має надзвичайно великий виховний вплив на колективну свідомість. Мова ж йшла про особливості відзначення свята Кирила та Методія, яке вшановують для виховання «болгарської гордості» в дітей. Українські читачі мали змогу дізнатися ще про декілька травневих свят, які відзначали болгари. Зокрема, одним із найголовніших болгарських свят журналістка назвала вшанування пам'яті отця Паїсія – болгарського Нестора, «ко-

трий 150 років тому написав першу болгарську історію і збудив незвичайно народню свідомість» (Ювілейний місяць. Лист з Болгарії. Рада. 1912, № 130).

Характеризуючи багатогранну працю діячки, кореспондентка щоденної газети «Діло» М. Омельченкова наголошувала, що «пані Лідія Шишманова є живим і міцним звязком двох братерських славянських народів» – українського і болгарського [6]. Тож ще одна тема, яку розкривала Лідія Шишманова-Драгоманова у своїх матеріалах, – українсько-болгарські відносини. Цей тематичний блок складався з матеріалів суспільного й культурного спрямування. Назвемо, зокрема, її розлогу статтю «Шевченко в болгарській літературі» (Рада. 1911, № 246). Лідія Шишманова-Драгоманова зазначала, що «українці дуже мало цікавилися маленькою Болгарією, себто взагалі молодю культурою та поступом цієї землі», яка впродовж 80 років зуміла вийти з «морю турецького ярма» «в життя цивілізованого народа, котрий має обов'язкову школу, університет, власну науку і умілість». Цей вступ до статті містив також репліку про те, що зазвичай Болгарією цікавилися слов'янофільські діячі «з їх специфічними тенденціями і цілями». Однак, наголошувала журналістка, незважаючи на те що здебільшого болгари отримували знання з науки й літератури з російських джерел, жодної небезпеки «обрусіння» їм не загрожувало, оскільки вважала, що нема «народа з таким здоровим і сильним національним духом як болгари».

Одним із найбільш шанованих у Болгарії поетів, зазначала журналістка, був Т. Шевченко, який мав чималий вплив на «болгарську письменність довизвольної доби». Лідія Шишманова-Драгоманова простежила й представила читачам шевченкіану болгарської преси, починаючи від статті болгарського письменника С. Чилингірова «Шевченко на български», написаної з приводу 50-ліття роковин українського поета. До слова, авторка зауважила, що стаття С. Чилингірова написана дуже гарною мовою, без «великих претензій». І навіть його визначення української мови як «наречія» журналістка виправдала тим, що це було спричинено передовсім «через несвідомість», наголосивши, що болгар «культивують» російські сили, на що необхідно звернути пильну увагу «поступових кругів». Популярність Т. Шевченка журналістка підтвердила наявністю перекладів його творів, які здійснили Р. Жинзифов, Л. Каравелов, П. Славейков, розкривши важливість смислів його поезії для народу, що провадив визвольну боротьбу.

У ч. 253 за 2013 р. «Ради» було опубліковано ще один «лист з Софії» під назвою «Леся Українка» Це був лист-спогад, лист-некролог, що спізнівся на довший час через воєнні дії. Дізнавшись із повідомлення львівської газети «Громадський голос» про смерть сестри, Лідія Шишманова-Драгоманова створила образ Лесі, яку, як стверджувала, пам'ятала з її першого року життя. Особлива увага в публікації була спрямована на відвідини-прощання Лесі з Михайлом Драгомановим в останні часи перед його відходом. Така ж тональність збереглася й у ще одній статті авторки про Лесю Українку, опублікованій у часописі «Украинская жизнь» (Москва, 1913, № 9).

У «місячнику письменства, мистецтва, науки і громадського життя» «Нова Україна», що виходив під редакцією В. Винниченка і М. Шаповала в Празі, було опубліковано мемуари Лідії Драгоманів-Шишманової (так підписано авторку в часописі) «Зі споминів про М. Драгоманова» (1922, ч. 13–15), «Спомини про Михайла Драгоманова» (1923, ч. 6). У вступі авторка докладно пояснила, що спонукало її звернутися до цього складного жанру: «Батько був захоплений працею, життям, і не залишалося часу на записування минулого й сучасного. Кругом було стільки живого діла!». Діячка наголошувала також, що спонукав її до праці над спогадами громадський діяч, правник Б. Кістяківський. Як він і передбачав, мемуари доньки М. Драгоманова не залишилися непоміченими. Так, наприклад, інформацію, зафіксовану в цій публікації, використав М. Мочульський у матеріалі «З останніх десятиліть

життя Ів. Франка (1896–1916). З приводу роковин смерти поета», опублікованому в понад 30 числах газети «Діло» у 1938 р., у розділі, де розповідав про «розбіжності між приятелями».

Важливо зазначити, що журналістка не тільки аналізувала різноаспектну суспільно-політичну чи культурологічну проблематику. Уважно стежачи за публікаціями інших видань, вона намагалася у своїх текстах пояснювати й виправляти віднайдені хиби інформаційного характеру. Зокрема, наведемо зміст її репліки «М. Драгоманов в Меур'овому «Conversations Lexikon» (Рада. 1912, № 73), де було зазначено «зовсім невірну думку про батька як про політичного діяча». Стаття «Dragomanow», уміщена в цьому популярному в Європі виданні, фіксувала інформацію про те, що М. Драгоманов «підтримував політичний терор». Лідія Шишманова-Драгоманова наголошувала, що така помилка, яку вона помітила майже 14 років опісля смерті М. Драгоманова, впливала на сприйняття його соціумом як політика. Вона також інформувала читачів про листування з головним редактором видання, який запевнив про усунення в подальших випусках цієї недостовірної інформації, а також просила, не маючи змоги, перевірити, чи дотримано цю обіцянку. (Зазначимо, що через зовсім короткий час у «Раді» (1912, № 90) було опубліковано замітку О. Ск. з Мюнхена про те, що ця помилка виправлена, проте не виправленим залишилося інше твердження – «Драгоманов – російський письменник»).

Загалом, цінними в українській пресі є не тільки журналістські матеріали Лідії Шишманової-Драгоманової, а й публікації, які розповідають про її діяльність, інформують про певні кроки на фаховій ниві. Як-от, скажімо, розміщена під рубрикою «Новинки» в газеті «Діло» (1935, ч. 277) інформація про її участь у зібранні болгарських письменниць, де було заслухано реферат «Українські письменниці», який виголосила М. Омельченкова. Виступаючи в обговоренні, Лідія Шишманова-Драгоманова, як зазначив кореспондент «Діла», наголосила: «Нема прикладу в історії, щоб нарід, що віродився, не осягнув своєї мети. Вірю, що й український нарід осягне свої не лиш культурні, але й політичні ідеали».

М. Омельченкова, яка опублікувала про Лідію Шишманову-Драгоманову низку статей у пресі, зокрема у «Ділі» й «Свободі», підкреслювала, що діячка «хоч і стала болгаркою по чоловікові, хоч і виховала свого сина на щирого болгарина, видатного державника-дипломата, хоч і любить болгарський нарід, проте не забуває за свою батьківщину Україну і боліє серцем за неї...» [4].

Висновки та перспективи. Підсумовуючи результати дослідження, зазначимо, що здійснювалося воно на основі віднайдених матеріалів, опублікованих в українській пресі першої третини ХХ ст. – часописах «Діло», «Наше минуле», «Нова Рада», «Нова Україна», «Україна», «Украинская жизнь» та ін. Це, зокрема, різножанрові публікації (репортажі, аналітичні статті, листи, інші аналітичні й публіцистичні матеріали), які належать журналістці, а також статті інших авторів, що розкривають особливості її життя й творчості загалом. Особливу увагу спрямовано на публікації Лідії Шишманової-Драгоманової у щоденнику «Рада». Саме в цій газеті діячка залишила низку матеріалів, які розкривали особливості суспільного, політичного, культурного життя болгар, акцентувала на складнощах міжнародних відносин напередодні Першої світової війни.

Дослідниця А. Якімова, завершуючи свою статтю про активну участь діячки в болгарській пресі, зазначала, що «на окреме вивчення заслугоує діяльність Л. Шишманової в газеті «La Vulgarie», українських газетах та зарубіжній періодиці» [8, с. 45]. Наголосимо також, що журналістський доробок Лідії Шишманової-Драгоманової, опублікований в українській пресі, зокрема в часописі «Рада», з яким журналістка співпрацювала дуже щільно, потребує докладного дослідження: від укладання детальної бібліографії опублікованих матеріалів до характеристики її журналістської майстерності.

Окрім створення бібліографії публікацій Лідії Шишманової-Драгоманової в українській пресі, не менш важливим і потрібним є сучасне прочитання текстів журналістики, зокрема визначення особливостей трактування низки ключових питань політики, науки, культури і, головне, соціальної проблематики. Таке дослідження комплексно розкрило багатогранність творчої праці Лідії Шишманової-Драгоманової, заповнивши ще одну білу сторінку історії української журналістики.

1. Балабанов А. Лидия Шишманова. Развигор. 1937. № 3. С. 11.
2. В. Ф. [В. Филонович]. Лидия Шишманова-Драгоманова. Діло. 1937. Ч. 34. С. 7.
3. Власенко В. М. Українські емігранти в Болгарії і Л. М. Шишманова-Драгоманова: невідоме листування (за матеріалами Наукового архіву Болгарської академії наук). *Сумський історико-архівний журнал*. 2011. № XIV–XV. С. 30–42.
4. Коляда І. Михайло Драгоманов – апостол правди і науки: Діти. Онуки. *Історія в школі*. 2015. Т. 11. С. 1–4.
5. Младенова М. Лидия Шишманова – не само спътница, но и интелектуалка със собствен блясък. *Библиотека*. 2013. Ч. 2–3. С. 179–189.
6. Омельченкова М. Українка – визначна болгарська діячка. Лідія Шишманова. *Діло*. 1935. Ч. 296. С. 4.
7. Піскіжова В. Роль родини Драгоманових-Шишманових в українсько-болгарських зв'язках (кінець XIX – перша половина XX ст.). *Міжнародні зв'язки України: Наукові пошуки і знахідки*. К., 2012. Вип. 21. С. 110–126.
8. Якімова А. М. Болгарська публіцистика Лідії Драгоманової-Шишманової. *Вісник Львівського університету. Журналістика*. 2020. Вип. 48. С. 40–48.
9. Якімова А. М. Творча діяльність Лідії Драгоманової-Шишманової. Квалілогія книги : X Міжнародна науково-практична конференція, 12 верес. 2019 р. Львів : Українська академія друкарства, 2019. С. 114–119.
10. Якімова А. М. Листування Лідії Шишманової з Емілем Роланом. *Сумський історико-архівний журнал*. 2011. № XIV–XV. С. 24–29.

1. Balabanov, A. (1937), «Lydia Shyshmanova», *Razvyhor [Razvigor]*, no. 3, p. 11.
2. V.F. [Fylonovych, V.] (1937), «Lydia Shishmanova-Dragomanova», *Dilo [Work]*, no. 34, p. 7.
3. Vlasenko, V.M. (2011), «Ukrainian emigrants in Bulgaria and L. M. Shyshmanova-Drahomanova : the unknown corresponding (on a base of Scientific Archives of Bulgarian Academy of Science)». *Sumskyi istoryko-arkhivnyi zhurnal [Sumy historical and archival journal]*, no. XIV–XV, pp. 30–42.
4. Koliada, I. (2015), «Mykhailo Drahomanov as an apostle of truth and education: Children. Grandchildren». *Istoriia v shkoli [History at school]*, vol. 11, pp. 1–4.
5. Mladenova, M. (2013), «Lidiya Shyshmanova not only a companion, but also an intellectual with her own brilliance». *Biblioteka [Library]*, part 2–3, pp. 179–189.
6. Omelchenkova, M. (1935), «A Ukrainian as a prominent Bulgarian figure. Lidia Shyshmanova». *Dilo [Work]*, no. 296, p. 4.
7. Piskizhova, V. (2012), «The role of Drahomanov's and Shyshmanov's family in Ukrainian-Bulgarian relations (the end of 19th – the first half of 20th century)». *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: Naukovi poshuky i znakhidky [International Relations of Ukraine: Scientific Research and Discoveries]*, Kyiv, Issue 21, pp.110–126.
8. Yakimova, A.M. (2020), «Bulgarian publicism of Lidiia Drahomanova-Shyshmanova». *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism [Bulletin of Lviv University. Journalism]*, Lviv, Issue 48, pp. 40–48.
9. Yakimova, A.M. (2019), «Creative activity of Lidiya Drahomanova-Shyshmanova», *Kvalilohia knyhy (10th International scientific and practical Conference, 12 September 2019)*, Ukrainian Academy of Printing, Lviv, pp. 114–119.
10. Yakimova, A.M. (2011), «Correspondence of Lidiya Schischmanof with Emil Roland», *Sumskyi istoryko-arkhivnyi zhurnal [Sumy historical and archival journal]*, no. XIV–XV, pp. 24–29.

UDC 007 : 304 : 070 (477) (09)

PUBLICATIONS OF LIDIA SHYSHMANOVA-DRAHOMANOVA IN THE UKRAINIAN PRESS OF THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

Silevych Liliya, PhD (Philology), Associate Professor, e-mail: liliya_sil@i.ua,
Ivano-Frankivsk National Medical University, 2 Halytska Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine.
ORCID ID: 0000-0003-0266-3361

Introduction. Lidia Shyshmanova-Drahomanova is usually regarded as a Bulgarian writer, journalist, translator, women's rights activist and public figure. However, the daughter of Mykhailo Drahomanov also closely cooperated with Ukrainian press of the beginning of the 20th century having published there a considerable number of materials.

Relevance of the study is to explore the problem-thematic aspects and genre features of the publications of Lidia Shyshmanova-Drahomanova, which were published in Ukrainian newspapers and magazines.

Methodology. The research methods include biographical method (to examine the main periods of the journalist's life and work), press-clipping (to select the articles by Lidia Shyshmanova-Drahomanova out of Ukrainian periodicals), bibliographical (for compiling the list of the journalist's publications for further analysis), historical (for clarifying the reliability of facts), methods of analysis and synthesis (used to determine the basic concepts of the journalist's publications).

Results. The study was conducted on the basis of articles published in the Ukrainian periodicals at the beginning of the 20th century, in particular, «Dilo» ("Business"), «Nashe mynule» ("Our Past"), «Nova Rada» ("New Council"), «Nova Ukraina» ("New Ukraine"), «Ukraina» ("Ukraine"), «Ukrainskaia Zhyzn» ("Ukrainian Life") and others. Selected articles belong to different genres, among them are reports, letters, analytical articles, other analytical and journalistic publications written by Lidia Shyshmanova-Drahomanova and other persons revealing the features of her life and creative work. The paper pays particular attention to those by Lidia Shyshmanova-Drahomanova that appeared in the «Rada» ("Council") diary. They are very important for demonstration of Bulgarians' social, political and cultural life as well as for highlighting the difficulties of international relations on the eve of the First World War.

Conclusions. The important task for today's researches is to compile a bibliography of articles by Lidia Shyshmanova-Drahomanova published in Ukrainian press. The necessary and not the less important is to revise the previous opinions on her journalist's texts, in particular, her interpretation of a number of key issues of social, political, scientific and cultural life. Such a study would comprehensively reveal the versatility of her journalistic activity, filling one more gap in the history of Ukrainian journalism.

Key words: Lidia Shyshmanova-Drahomanova, press, journalism, problem-thematic aspects, genre characteristics.

Стаття надійшла до редакції 02.09.2021